

วิเคราะห์รายยาวมหาเวสสันดรชาดกทางวัฒนธรรมไทย

นางศุวณีย์ ชวนสนิท

006133

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต

แผนกวิชาภาษาไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2519

ASPECTS OF THAI CULTURE IN THE RAI YAO
VERSION OF MAHAWETSANDON CHADOK:
AN ANALYTICAL STUDY

Mrs. Suwanee Chuansanit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

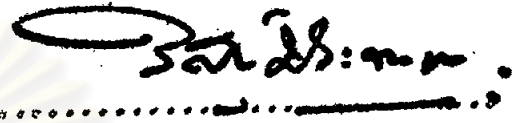
Department of Thai Language

Graduate School

Chulalongkorn University

1976

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

(ศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์..........ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล)

..........กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมน์ภักดา)

..........กรรมการ
(อาจารย์ชนพิเศษ ดร. สมชาย นิลประภัสสร)

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมน์ภักดา
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง
โดย
แผนกวิชา

" วิเคราะห์รายยาวมหาเวสสันดรชาดกทางวัฒนธรรมไทย "
นาง สุวนีย์ ชวนสนธิ
ภาษาไทย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : วิเคราะห์รายยาวมหาเวสสันดรชาดกทางวัฒนธรรมไทย
 ชื่อ : นางสาวนีย์ ชวนสนิท
 แผนกวิชา : ภาษาไทย
 ปีการศึกษา : 2518

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งจะแสดงให้เห็นว่า ลักษณะวัฒนธรรมที่ปรากฏในรายยาวมหาเวสสันดรชาดก ล้วนเป็นลักษณะวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติกันมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์

วิทยานิพนธ์ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 บท บทที่ 1 เป็นการแนะนำหนังสือมหาชาติที่มีมาก่อนหนังสือรายยาวมหาเวสสันดรชาดก, ความเป็นมาของปัญหา ขอบเขต และวิธีการดำเนินการวิจัย และเรื่องวัฒนธรรมในค่านความหมาย, ที่มา, หมวดต่าง ๆ ของวัฒนธรรมตามวิชามานุษยวิทยาวัฒนธรรม บทที่ 2 ว่าด้วยพุทธศาสนาที่เข้ามายังประเทศไทย โดยเฉพาะพราหมณ์ที่เรียกว่าชาดก และกล่าวถึงประเพณีการเทศน์มหาชาติในเมืองไทย บทที่ 3 แนะนำหนังสือรายยาวมหาเวสสันดรชาดกเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา, ผู้แต่ง, รูปเรื่อง, การดำเนินเรื่อง, รสทางวรรณคดี ฯลฯ บทที่ 4 กล่าวถึงลักษณะวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในรายยาวมหาเวสสันดรชาดกในแง่ต่าง ๆ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ, สถาบันครอบครัว, การพักผ่อนหย่อนใจ, และในค่านจิตใจ หรือความเชื่อและประเพณีบางประการ วัฒนธรรมเหล่านี้สอดคล้องแทรกเป็นระยะตลอดเรื่อง ข้อความบางตอนเป็นส่วนสำคัญของเนื้อหาของเรื่อง - บางตอนเป็นส่วนของคำสนทนาหรือคำพรรณนา สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพวัฒนธรรมไทยหลายประการ บทที่ 5 เป็นวัฒนธรรมค่านภาษา เพื่อแสดงให้เห็นว่าวิธีแต่งและวิธีการใช้ภาษามีธรรมเนียมเกี่ยวกับวรรณคดีไทยเรื่องอื่น ๆ ในค่านการอุปมา, การนิยมนิมิตในคำประพันธ์, การใช้ราชาศัพท์, การพรรณนาธรรมชาติ, ในบทนี้โดยกสุภาวชิโรบรรณ

บางบทมาเทียบเคียง แสดงว่ารายชื่าวรรณคดีโบราณคดีบางเรื่องของไทยไว้ บทที่ 6 แสดงอิทธิพลของเรื่องมหาวงศ์ในครุฑทศกัณฐ์ที่มีต่องานศิลปกรรมของไทย ได้แก่ อิทธิพลในด้านจิตรกรรมฝาผนัง, งานประติมากรรม, และวรรณกรรม แสดงถึงความศรัทธาต่อ "มหาชาติ" ของพุทธศาสนิกชนไทย บทที่ 7 เป็นการสรุปผลการค้นคว้าและข้อเสนอแนะ.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THESIS TITLE : Aspects of Thai Culture in the Rai Yao Version of
Mahawetsandon Chadok : An Analytical Study.

NAME : Mrs. Suwanee Chuansanit

DEPARTMENT : Thai language

ACADEMIC YEAR : 1975

ABSTRACT

This thesis aims to show that the aspects of culture which appear in the Rai Yao version of Mahawetsandon chadok reveal the Thai culture which existed in the Ayudhya and Ratanakosin periods. The thesis is divided into 7 chapters. Chapter I includes an introduction concerning various versions of Mahachat written before the Rai Yao Mahawetsandon chadok, a summation of problems, the scope and methods of research, the meaning of culture, branches of culture in accordance with the 'Cultural Anthropology'. Chapter II deals with the history of the advent of Buddhism into Thailand which brought the stories called 'Chadok' to this land, and discusses the tradition of 'Ted Mahachat' in Thailand. Chapter III is about the history of the Rai Yao version of Mahawetsandon chadok, the authors, the form, the sequence of events and the literary sentiment. Chapter IV discusses various categories of Thai culture which appear in the Rai Yao version of Mahawetsandon chadok, such as the material culture, family institutions, recreation, morals or beliefs and certain traditions. These aspects of culture appear in the story from passage

to passage. Some are important parts of the theme whereas other are merely isolated passages of conversation or descriptive narrations. All, however, reflect the many sides of Thai culture. Chapter V deals with the language, the results of which indicate that the method of composition and usage of language such as similes, rhyming, court language, and the description of nature in this version are similar to some of the Thai literary works. In this chapter, ancient proverbs are quoted in order to show that the Rai Yao version of Mahawetsandon chadok does include some example of Thai attitudes. Chapter VI indicates the influence of 'Mahawetsandon chadok' in Thai art, namely wall-painting, sculpture and literature. These works of art point to the faith of Thai Buddhists in 'Mahachat'. Chapter VII is the conclusion of the research and suggestions.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำขอบคุณ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมันดิกา ซึ่งได้กรุณา
แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ทำให้วิทยานิพนธ์
เรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้รับความกรุณาจากอาจารย์วิจิตร เกศวิสิษฐ์ ที่กรุณาให้
คำแนะนำ และให้ขอยืมหนังสือหลายเล่ม ขอขอบพระคุณอาจารย์ทองสืบ ศุภะมารค และ
หัวหน้ากองวัฒนธรรม กรมการศาสนา ที่กรุณาให้บทความที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์
เรื่องนี้ และขอขอบพระคุณพระมหาบุญศักดิ์ รัตนวงส์ ที่กรุณาให้ขอยืมหนังสือบางเล่ม
สุดท้าย ขอขอบคุณมิตรสหายที่ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้ตลอดมา.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
คำขอบคุณ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
- ความเป็นมาของปัญหา	1
- ขอบเขตของการวิจัย	7
- วิธีดำเนินการวิจัย	8
- วัฒนธรรมคืออะไร	8
- ทหาควัฒนธรรม	15
- ความสำคัญของวรรณคดีในแง่สังคมและวัฒนธรรม	17
- งานวิจัยวรรณคดีในแง่สังคมและวัฒนธรรม	18
2 พระพุทธศาสนาและชาคกมายังประเทศไทย	20
1. การเผยแพร่พระพุทธศาสนามายังประเทศไทย	20
2. ชาคกในพระไตรปิฎก	26
3. ทศชาติ	38
4. มหาชาติและประเพณีมีเทศน์มหาชาติในเมืองไทย	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	หนังสือรายยาวมหาเวสสันดรชาดก	54
	1. ที่มาและประวัติการแต่ง	54
	2. ผู้แต่ง	55
	3. ความมุ่งหมาย	58
	4. รูปเรื่อง	58
	5. จำนวนคาถา	61
	6. การดำเนินเรื่อง	61
	7. รูปแบบคำประพันธ์	66
	8. เพลงประจำกัณฑ์	68
	9. รสทางวรรณคดี	69
4	ลักษณะวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในรายยาวมหาเวสสันดรชาดก	75
	1. สภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยโดยทั่วไปในสมัยกรุงศรี- อยุธยาตอนปลาย และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น	75
	2. ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ	76
	2.1 วัฒนธรรมทางวัตถุ	76
	2.1.1 เครื่องบริโศก	77
	2.1.2 เครื่องอุปโศก	78
	- ท่อยาศัย	78
	- เครื่องนุ่งหม	81
	- เครื่องสำอาง	85
	- เครื่องประดับพระราชอิสริยยศ	87
	- เครื่องมือเครื่องใช้	90

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.2 สถาบันสังคม : ครอบครัว	97
2.2.1 ระบบการสมรส	98
2.2.2 ระบบครอบครัว	109
2.3 ศิลปะและการเล่น	134
2.4 จิตใจ, ความเชื่อ และประเพณีบางประการ	137
5 วัฒนธรรมทางภาษา	154
1. การเปรียบเทียบ	154
1.1 เปรียบกับสัตว์	154
1.2 เปรียบกับพืชพันธุ์ไม้	158
1.3 เปรียบกับเครื่องมือ เครื่องใช้	160
1.4 เปรียบกับเรขาคณิต	162
1.5 เปรียบกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ	163
1.6 เปรียบกับสิ่งอื่น ๆ	164
2. ความไพเราะในการประพันธ์ตามความนิยมของไทย	167
2.1 สัมผัสนอก	167
2.2 สัมผัสใน	168
3. ราชศัพท์	169
4. สุภาษิตไทยโบราณที่ปรากฏในรายยาวมหาเวสสันดรชาดก ...	170
5. การพรรณนาธรรมชาติ	172

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า	
6	อิทธิพลของเรื่องเวสสันดรชาดกต่อวัฒนธรรมไทยบางประการ	174
1	อิทธิพลในค่านิยมศิลปกรรม	174
2	อิทธิพลในค่านิยมวรรณกรรม	177
7	สรุป และเสนอแนะ	187
บรรณานุกรม	193	
ภาคผนวก	200	
ประวัติการศึกษา	224	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย